

การคิดแบบหมวด 6 ใบ

ผศ.ดร.พรพิมล พงศ์สุวรรณ⁽¹⁾

⁽¹⁾ บริหารการศึกษา คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนฯ

Assistant Professor, Education Administration, Faculty of Administration, Chalermkanchana University, Thailand, Ph.D.

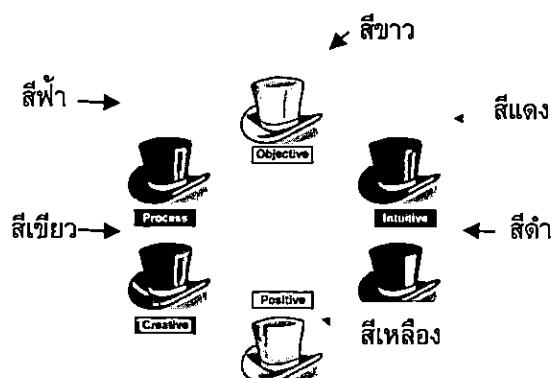
การทำกิจกรรมอย่างได้อย่างหนึ่งของคนเรา ที่อาจทำ เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตาม เป้าหมายนั้น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งคือการคิดและ การวางแผนอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะการคิด แต่บัญหาคือ คิดอย่างไร จึงจะเป็นวิธีการคิดที่ดี มีประสิทธิภาพ ที่ช่วยให้ การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยดี สามารถจัดปัญหาและ อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้

สำหรับเทคนิคการคิดที่ปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมกันว่าถึง อย่างแพร่หลายและนำมาฝึกใช้ในการคิดที่ได้ผลดี ช่วยในการตัดสินใจมีประสิทธิภาพ คือ การคิดแบบหมวด 6 ใบ (Six Thinking Hats) ซึ่งผู้คิดปริเริ่มทฤษฎีการคิดแบบหมวด 6 ใบ คือเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono) ที่ได้

เขียนหนังสือที่ชื่อ “6 Thinking Hats” (Edward De Bono's Six Thinking Hats, 2013) ดังจะได้กล่าวถึงหลักการของ ทฤษฎีนี้ เพื่อทำความเข้าใจว่า เพราะเหตุใด จึงเป็นเทคนิค การคิดที่น่าสนใจและควรนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการ ฝึกทักษะการคิดและช่วยในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ดังต่อไปนี้

ความหมายของสีหมวดในการคิดแบบหมวด 6 ใบ

การใช้เทคนิคการคิดแบบหมวด 6 ใบเพื่อช่วยในการ ตัดสินใจนั้น ให้เริ่มจากการที่คิดตามหลักของหมวดแต่ละใบที่ มีการคิดแตกต่างกัน ของ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Macur, 2013) ดังนี้

หมวด 6 ใบของเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน

ที่มา : Six thinking hats [Picture], 2013

หมวดสีขาว – การคิดแบบเป็นกลางเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ ตามที่มีอยู่หรือเกิดขึ้น มีความเป็นกลาง

หมวดสีเขียว – การคิดเชิงสร้างสรรค์ ทางเลือกใหม่ ทางเลือกที่หลากหลาย ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา และแนวคิดใหม่ๆ

หมวดสีเหลือง – การคิดในแง่ดี ที่แสดงถึงค่านิยม ประโยชน์ ข้อดี คิดว่าจะมีผลดีเกิดขึ้นหรือเป็นไปได้

หมวดสีแดง – การคิดด้านอารมณ์ ที่แสดงถึง ความรู้สึก การสัมหารใจ และสัญชาตญาณ

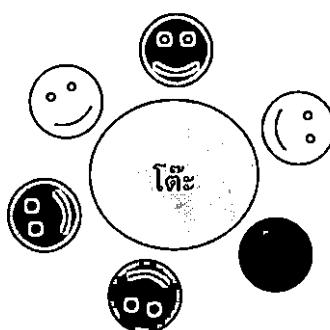
นักเรียนคนที่ 3 (หมวดสีเหลือง) – อาจเสนอแนะเพื่อช่วยเหลือโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจเป็นสมาคมส่งเสริมศรีและเด็กเข้ามาดูแลให้ความช่วยเหลือแนะนำ จัดให้ได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพต่อไป

นักเรียนคนที่ 4 (หมวดสีแดง) – อภิปรายในลักษณะใช้อารมณ์ความรู้สึก เช่น ถ้าข้อมูลของเขาก็ควรได้รับการลงโทษ ให้ดำเนินการทางกฎหมาย เพราะโทรศัพท์เจ้าของห้าม

นักเรียนคนที่ 5 (หมวดสีดำ) – อภิปรายว่า ถ้าช่วยเหลือผู้หญิงคนนี้แล้วอาจทำให้ได้ใจเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ผิดแล้วก็ไม่ลงโทษ อาจทำให้เกิดการกระทำผิดในลักษณะเดียวกันนี้ขึ้นอีกในสังคม กล้ายเป็นว่าคนทำผิดก็ไม่ผิด แต่ คนทำดีมีอาชีพสุจริตกลับได้รับผลเสียจากการกระทำของคนผิดแทน เป็นต้น

นักเรียนคนที่ 6 (หมวดสีน้ำเงิน) – อภิปรายว่า ประเด็นหรือแนวคิดที่หลอกคนกล่าวมาเป็นอย่างไร มีอะไรถูกต้องเหมาะสม การคิดเกี่ยวกับการลงโทษเป็นอย่างไร เป็นการลงโทษที่แรงหรืออ่อนไปหรือไม่ การทำอย่างไรจะ เป็นการแก้ปัญหาในเรื่องนื้อย่างถูกวิธีในเชิงสร้างสรรค์ ให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ให้สามารถแก้ไขในกลุ่มช่วยกันหาข้อสรุปที่เหมาะสม

ลักษณะการจัดกลุ่มและสีของหมวดตั้งในแผนผังนี้

กิจกรรมที่สามารถใช้เทคนิคการคิดแบบหมวด 6 ใน

การคิดแบบหมวดหกใน เป็นเทคนิคที่ง่ายและมีประสิทธิภาพที่คณะทำงานสามารถใช้ได้ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น กิจกรรมการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นทีม ในการเตรียมการประชุม การเตรียมการอภิปราย การ

แก้ปัญหาความขัดแย้ง การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ การออกแบบใหม่ การสัมภาษณ์ การนำเสนอบางสิ่งบางอย่าง การปรับปรุงกระบวนการที่ต่อเนื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำ การอภิปรายกลุ่ม การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดของแต่ละบุคคล เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การฝึกคิดแบบหมวดหกใน เป็นเทคนิคการคิดหลายรูปแบบ ที่เลียนแบบจากสภาพชีวิตจริงที่ในเหตุการณ์เดียวกัน ความคิดเห็นของแต่ละคน มักจะไม่เหมือนกัน เพราะมักจะมีปัจจัยอื่นมาเกี่ยวข้อง เช่น เรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก สัญชาตญาณ (Intuition) ความคิดที่ไม่สร้างสรรค์ หรือความคิดในทางลบ ซึ่งอาจทำให้มีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอย่างคาดไม่ถึง อาจทำให้การตัดสินใจและการวางแผนไม่รอบคอบ ในการตัดสินใจ แต่ละครั้งอาจมีผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับเรา ผู้ที่ไม่เห็นด้วยอาจต่อต้านอย่างรุนแรง เมื่อมีการคิดจากແฉเดียว นุ่มนองเดียวที่คิดว่าดีมีเหตุผลแล้วนั้น อาจทำให้มองไม่เห็นว่าการที่คนอื่นไม่เห็นด้วยกับเรานั้น เขา มีสิ่งที่ดีที่สร้างสรรค์หรือไม่ อาจทำให้พลาดโอกาสที่ดีเพราการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนั้นมีอีกเทคนิค การคิดแบบหมวดหกในที่คนทำงานร่วมกันมีความคิดเห็นที่หลากหลาย มีการรับฟังทุกความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและมีเหตุผล ได้ช่วยกันวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเพื่อให้ได้วิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาหรือในการดำเนินงาน การคิดแบบหมวด 6 ใบจึงเป็นเทคนิคการคิดที่สามารถช่วยในการตัดสินใจได้ดีที่สุดอีกวิธีหนึ่ง ที่การตัดสินใจและการวางแผนมีลักษณะผสมผสานทั้งด้านความคิด การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้า ทักษะในการจัดการ การคำนึงถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนและเป็นการวางแผนที่ดีและถูกต้อง ได้ดึงความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้คิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บุคคลที่ต้องใช้เทคนิคการคิดแบบหมวดหกใน

บุคคลใดก็ได้ต่อไปนี้ที่ต้องการทำให้การคิดของตนมี ความชัดเจน ตรงจุดประสงค์ และคิดอย่างสร้างสรรค์ ที่ควรฝึกการคิดแบบหมวดหกใน เช่น

หมวดสีดำ - การคิดในแบบปัญหา เกี่ยวกับอุปสรรค
ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คิดว่าทำไม่จึงมีปัญหา เพราะอะไรจึง
ไม่สามารถดำเนินการได้

หมวดสีฟ้า - เป็นการคิดในเชิงบริหารจัดการ การ
จัดระบบความคิด การสรุปความคิด การกำหนดจุดเน้นหรือ
ประเด็นสำคัญ การกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการต่อไป
การวางแผนเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

วิธีใช้เทคนิคการคิดแบบหมวด 6 ใน

หมวด 6 ใน คิด 6 แบบ สมมติว่าใส่หมวดสีได้ก็ต้องคิด
ตามลักษณะของหมวดสีนั้น ดังนี้

1. **หมวดสีขาว – เมื่อใส่หมวดสีขาวผู้คิดต้องดู**
ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่มีอยู่เป็นหลัก ต้อง ศึกษาวิเคราะห์
รายละเอียดว่าสามารถเรียนรู้อะไรจากข้อมูลได้บ้าง ถู่ว่ามี
อะไรที่ยังไม่รู้ พยายามมองหาประโยชน์ของข้อมูล เพื่อเติม
เต็มความรู้ของตน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเป็นมาและ
พยายามขยายรายละเอียดจากข้อมูลที่มีอยู่ก่อนแล้ว

2. **หมวดสีเขียว – ต้องคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดวิธี**
ใหม่ในการแก้ปัญหา ให้โอกาสคนอื่นคิดอย่างอิสระโดยไม่
วิจารณ์ใด ๆ คิดถึงความเป็นไปได้ ทางเลือกใหม่ที่แตกต่าง
และหลากหลาย

3. **หมวดสีเหลือง – ต้องคิดในทางบวก คิดในสิ่งที่ดี**
เป็นการคิดที่ทำให้มองเห็นคุณประโยชน์ เห็นผลดีจากการ
ตัดสินใจ เห็นคุณค่า เห็นโอกาสของสิ่งต่างๆ ทำให้มี
กำลังใจในการทำงานต่อไปแม้ว่าจะมีอุปสรรคเกิดขึ้น

4. **หมวดสีแดง – ขณะที่ใส่หมวดสีแดง ให้คิดจาก**
อารมณ์ ปฏิกริยาความรู้สึกภายในที่แสดงออกมาก ใช้การ
สังหารใจ และสัญชาตญาณในตัดสินใจได้ พยายามคิดว่า
คนมีวิธีแสดงออกต่อสิ่งต่างๆ อย่างไรโดยใช้อารมณ์
ความรู้สึก คนเรามักตอบสนองด้วยสัญชาตญาณเมื่อมีสิ่งที่
ไม่พอใจ หรือเกิดการเข้าใจผิดอย่างโดยอย่างหนึ่งก็แสดง
อาการโตตตอบด้วยอารมณ์ทันที

5. **หมวดสีดำ - การคิดแบบหมวดสีดำเป็นการ**
คิดถึงสิ่งต่างๆ ในแบบลบ ระวังและเป็นเชิงป้องกันด้วย
ขณะที่ใส่หมวดสีดำให้พยายามคิดว่าทำไม่แนวคิดหรือ
วิธีการต่างๆ ถึงใช้การไม่ได้ คิดถึงอุปสรรค ปัญหาที่อาจ
เกิดขึ้น ซึ่งเทคนิคการคิดแบบนี้สำคัญและมีประโยชน์มากที่

ช่วยให้รู้จุดอ่อนและข้อบกพร่องของสิ่งต่างๆ ที่ต้องกำจัด
ออกไป เป็นสิ่งที่เปลี่ยนวิธีการใหม่ วางแผนการแก้ปัญหาที่อาจ
เกิดขึ้น เป็นแผนปฏิบัติการที่ดี มีความยืดหยุ่น

6. **หมวดสีฟ้า - ต้องคิดถึงการจัดการกระบวนการ**
คิด การจัดระบบความคิด การสรุปความคิด การควบคุม
หมวดคิดใบอื่น ๆ ผู้ที่ใช้ความคิดแบบหมวดสีฟ้า เช่น
ประธานในที่ประชุมที่ได้ฟังความคิดหลายแบบจาก
ผู้เข้าร่วมประชุมที่ต้องพยายามควบคุมการประชุมให้
ดำเนินไปด้วยดี มีข้อตกลงร่วมกันอย่างสันติ

ตัวอย่างกิจกรรมการใช้การคิดแบบหมวด 6 ในการ
สอนเพื่อกิจกรรมการคิดของนักเรียน เช่น ครูให้นักเรียน
จัดอภิปรายกลุ่ม เพื่อแสดงความคิดเห็นในการวิเคราะห์
ข่าวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น เนื้อหาของข่าวคือ “มี
ผู้หญิงคนหนึ่งไปขอนอนกระป๋องสำหรับเลี้ยงเด็กอ่อนใน
ห้องสตรีสินค้าแห่งหนึ่ง เจ้าของห้องมาเห็นพอดี จึงแจ้ง
ตำรวจให้เข้าและให้ดำเนินคดี แต่ผู้หญิงคนนี้เป็นแม่ลูกอ่อน
ฐานะยากจน ไม่มีเงินซื้อนมให้ลูกกิน จำเป็นต้องแอบนำนม
มากระป๋องในห้อง และไม่มีเงินจ่ายค่าปรับจึงยอมเข้าคุก
แทนการถูกปรับ” โดยครูให้นักเรียนจัดกลุ่มเป็นกลุ่มละ 6
คน และให้สมมติว่าแต่ละคนใส่หมวดคนละสีตามสีของ
หมวด 6 ไปดังกล่าว ในการอภิปรายอาจมีลักษณะดังนี้ คือ

นักเรียนคนที่ 1 (หมวดสีขาว) – อภิปรายถึงความ
จริงที่เกิดขึ้นตามที่ได้ฟังข่าวหรืออ่านจากหนังสือพิมพ์ และ
หาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น อาชีพ
ของผู้หญิงที่เป็นข่าว ลักษณะครอบครัว เช่น มีบุตรกี่คน
ฐานะเป็นอย่างไร พื้นความรู้ ครอบครัวแยกกันอยู่หรือไม่

นักเรียนคนที่ 2 (หมวดสีเขียว) – อาจอภิปรายถึง
ทางเลือกของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าของห้อง และเจ้าหน้าที่
ตำรวจ หลังจากรู้ถึงสาเหตุในการขโมยของแล้ว มีวิธีอื่น
หรือไม่อย่างไร ที่จะช่วยเหลือผู้หญิงคนนี้แทนการลงโทษ
โดยการขังในขณะที่จำเป็นต้องเลี้ยงลูกอ่อน โดยคิดถึงด้าน
มนุษยธรรม เช่น ให้ชดใช้ความผิดโดยการให้งานทำในห้อง
เพื่อชดเชยค่านมก่อน ต่อมาอาจให้โอกาสเมืองงานทำในห้อง
ได้หรือไม่ และจะมีวิธีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้หญิงคนนี้
อย่างไร ให้รู้จักใช้วิธีอื่นที่ไม่ผิดกฎหมายในการแก้ปัญหา
แทนการเป็นชนโมย